

ΑΝ ΘΡΩ ΠΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ 3
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ-
ΜΑΪΟΣ 2021

Άγγελος ποδηλάτης (2012)

Αναλυτική φιλοσοφία, θρησκεία και θεολογία

ΕΛΙΖΑΜΠΕΘ ΑΝΣΚΟΜΠΙ

Για το μίσος απέναντι στον Θεό

Μετάφραση: Μιχάλης Πάγκαλος

ΕΛΙΖΑΜΠΕΘ ΑΝΣΚΟΜΠΙ

Η αναλυτική φιλοσοφία και η πνευματικότητα του ανθρώπου

Μετάφραση: Θάνος Κιοσόγλου

ΕΛΙΖΑΜΠΕΘ ΑΝΣΚΟΜΠΙ

Η αθανασία της ψυχής

Μετάφραση: Μιχάλης Φιλίππου

ΑΪΡΙΣ ΜΕΡΝΤΟΧ

Το κενό

Μετάφραση: Μιχάλης Πάγκαλος

ΜΑΡΙΑ ΒΕΝΙΕΡΗ

Ο Βιττγκενστάιν και οι θρησκευτικές πεποιθήσεις

ΣΤΕΛΙΟΣ ΒΙΡΒΙΔΑΚΗΣ

Ηθικά επιχειρήματα για την ύπαρξη του Θεού

ΕΥΓΕΝΙΑ ΜΥΛΩΝΑΚΗ

Το πνευματικό στην αναλυτική φιλοσοφία της Ελίζαμπεθ Άνσκομ

ΜΙΧΑΛΗΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ

*Παράδοξα, αγάλματα και Πρόσωπα: τριαδολογικοί προβληματισμοί
στη σύγχρονη αναλυτική μεταφυσική*

ΜΙΧΑΛΗΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ

Η θρησκεία ως προσωπικός αγώνας στον βίο του Βιττγκενστάιν

ΜΙΧΑΛΗΣ ΠΑΓΚΑΛΟΣ

Για την Άιρις Μέρντοχ, φιλόσοφο της ηθικής και της θρησκείας

π. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

Έχει χάσει η Βίβλος τη φωνή της;

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΑΡΡΑΣ

Υπόθεση Χρυσή Αυγή: η δοκιμασία των θεσμών;

Βιβλία, γράμματα & τέχνες

Θανάσης Χατζόπουλος (ποιήματα), Κωσταντίνος Λερούνης (ποιήματα), Δημήτρης Περοδασκαλάκης (ποιήματα), Ισαάκ Μπάσεβιτς Σίνγκερ (διήγημα), Βαγγέλης Βανταράκης, Γιάννης Πατσώνης (διήγημα), Γιάννης Λάφης (ποιήμα), Δαυίδ Μπάκας (ποιήματα), Μυρτώ Θεοχάρους-Μάρκελλος Πιράρ (συζήτηση για τον αββά Ισαάκ τον Σύρο), Νίκος Δ. Τριανταφυλλόπουλος, Δημήτρης Κουτσούγερας, Κωνσταντίνος Λερούνης, Φώτης Δημητρακάκης, Δημήτρης Βλαχοδήμος, Βαγγέλης Χατζηβασιλείου, Παντελής Μπουκάλας, Βασίλης Αντωνόπουλος

Ελίζαμπεθ Άνσκομπ

Για το μίσος απέναντι στον Θεό

Μετάφραση: ΜΙΧΑΛΗΣ ΠΑΓΚΑΛΟΣ

ὅτι ἀπ' αἰῶνος συνέτριψας
τὸν ζυγὸν σου, διέσπασας τοὺς
δεσμούς σου καὶ εἶπας· οὐ
δουλεύσω σοι (Ἱερ 2:20)

Ο μεγάλος φιλόσοφος Σπινόζα υποστήριζε ότι ο Θεός δεν μπορεί να μισηθεί από τους ανθρώπους. Βασιζόταν σε ψευδή επιχειρήματα. Σκεφτόταν ότι η ιδέα του Θεού που υπάρχει στον ανθρώπινο νου είναι πάντοτε τέλεια και επαρκής. Βεβαίως, αν αντικρίσουμε την ίδια τη θεϊκή φύση, θα αγαπήσουμε αναγκαία τον Θεό ως το υπέρτατο αγαθό και την πηγή κάθε καλοσύνης, αλλ' ἄρτι βλέπομεν δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι (1^η Κορ 13:12),¹ όπως λέει ο απόστολος, και γνωρίζουμε τον Θεό αποκλειστικά μέσω των έργων του σε αυτόν τον κόσμο. Ορισμένα από τα έργα αυτά μάς είναι εκ φύσεως ηδύτατα και αξιαγάπητα και θα ήταν αδύνατον να μισηθεί ο Θεός εξαιτίας τους. Ωστόσο, η διεφθαρμένη από την αμαρτία ανθρώπινη φύση δεν μπορεί να ανεχτεί ούτε τον θεϊκό νόμο που πατάσει την κακία ούτε ακόμη περισσότερο τις τιμωρίες που θα μας επιβληθούν για τα ανομήματά μας. Λαμβάνοντας υπόψη αυτά τα δεδομένα, όπως λέει ο αγγελικός δάσκαλος,² καταλαβαίνουμε γιατί ο Θεός μισεί-

Το κείμενο αυτό αποτελεί κήρυγμα που εκφωνήθηκε από την Άνσκομπ στα λατινικά στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης και πρωτοδημοσιεύτηκε στο περιοδικό *Theology* τχ. 79 [1976], σ. 131-132. Στην αγγλική του εκδοχή, από την οποία το μεταφράζουμε, το κήρυγμα αυτό συμπεριελήφθη στο βιβλίο της G.E.M. Anscombe *Faith in a Hard Ground: Essays on Religion, Philosophy and Ethics*, Mary Geach και Luke Gormally (επιμ.), Impint Academic, Έξετερ (Μεγάλη Βρετανία) και Σάρλοτσβιλ (Η. Π. Α.) 2008, σ. 61-62.

¹ ΣτΜ: «Βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώσομαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθη», 1^η Κορ 13:12.

² ΣτΜ: Η Άνσκομπ εννοεί εδώ τον Άγιο Θωμά Ακινάτη, πυλώνα της Ρωμαιοκαθολικής

ται από κάποιους, καθώς τον κατανοούν ως αυτόν που απαγορεύει τις αμαρτίες και επιβάλλει τις τιμωρίες.

Από αυτό το μίσος του Θεού ορισμένοι έπεσαν στον διακηρυγμένο αθεϊσμό: δεν θέλουν να υπάρχει Θεός και συνεπώς δεν αναγνωρίζουν Θεό. Σχεδόν δύο αιώνες τώρα οι φιλόσοφοι προσπαθούν να κατασκευάσουν περίτεχνα επιχειρήματα που θα έκαναν πιστευτή την ανυπαρξία μιας υπέρτατης και άπειρης θεότητας. Ισχυρίζονται ότι η λατρεία το Θεού δεν αρμόζει σε ένα ελεύθερο πνεύμα³ περιφρονούν αυτούς που λατρεύουν τον Θεό και τους χλευάζουν ως δούλους. Άλλοι όμως φιλόσοφοι δηλώνουν δημοσίως ότι αγαπούν τον Θεό, αλλά στην πραγματικότητα δεν μισούν λιγότερο τον αληθινό Θεό: όπως σε παλιότερους καιρούς, οι εξεγερμένοι που ποθούσαν την ανατροπή δεν επέτιθεντο αρχικά στον ίδιο τον βασιλιά αλλά στους εκπροσώπους του, έτσι και αυτοί οι άνθρωποι δοξάζουν τον Θεό, αλλά καθυβρίζουν τους αγίους και τους προφήτες του. Οι άνθρωποι αυτοί που λατρεύουν ψευδώς τον Θεό αναγνωρίζονται εύκολα από το ακόλουθο σημείο: καταδικάζουν τον φόβο Θεού. Επιπλέον αγνοούν εκείνον τον θεϊκό νόμο που επιτάσσει την αρετή. Νομίζουν ότι η φιλανθρωπία του Θεού εξασφαλίζει τρυφηλό βίο και ικανοποίηση των σαρκικών επιθυμιών της καρδιάς του ανθρώπου, ότι η αρετή είναι να «πιστεύεις στον άνθρωπο», και ότι αυτό που φανερώθηκε υπέρτατα στη ζωή του Χριστού ήταν μια πίστη τέτοιας μορφής. Αλλά πού πήγε μέσα σε αυτό το είδος πίστης η αυστηρότητα και το έλεος του Θεού, για τα οποία μιλά ο απόστολος; Η αυστηρότητα εκλαμβάνεται ως μύθος³ το έλεος παραμένει ακατανόητο. Ο λόγος είναι ότι δεν πιστεύουν στην ύπαρξη δίκαιων τιμωριών, εφόσον οι τιμωρίες αυτές μπορούν να αφιενται χωρίς αδικία. Σε αυτές τις απόψεις αναφέρονται τα λόγια τα εκπορευόμενα από το στόμα του Κυρίου στην προφητεία του Ιεζεκιήλ:

Εσύ είσαι γι' αυτούς σαν ένας τραγουδιστής ερωτικών τραγουδιών, με ωραία φωνή, που παίζει καλά το όργανο. [Αυτοί ακούν τα λόγια σου, αλλά δεν τα εφαρμόζουν]. Όταν έρθει όμως η κατάλληλη στιγμή –και ήδη έρχεται– τότε θα μάθουν ότι ανάμεσά τους υπήρξε ένας προφήτης (Ιεζ 33:32-33).³

θεολογίας.

³ ΣτΜ: Μετάφραση Ελληνικής Βιβλικής Εταιρείας.